

La Revista de Dipsalut

Publicació informativa
de l'activitat de
l'Organisme de Salut Pública
de la Diputació de Girona

P. 2

La demarcació
de Girona:
referent en
promoció de
la salut

P. 8

El compromís
social i
ambiental en
la contractació

P. 14

Sigues tu,
en família

P. 16

Entrevista
al vice-
president
europeu de
la IUHPE

La demarcació de Girona: referent en promoció de la salut

Enguany tenim el privilegi, i alhora el repte, d'acollir dos dels principals esdeveniments internacionals de l'àmbit de l'acció comunitària per a la salut. Dipsalut i la Càtedra de Promoció de la Salut coorganitzem* la conferència europea de promoció de la salut, i la mundial, de salutogènesi (és a dir, la disciplina centrada en els factors que fomenten la salut humana).

Es duran a terme a Girona (en format virtual) al juny i comptaran amb els principals experts en aquests àmbits. Figures de renom internacional que, entre moltes altres coses, aportaran reflexions i aprenentatges sobre l'impacte de la pandèmia en la salut i el benestar de les persones.

És clar que la Covid-19, i totes les conseqüències, perjudica la nostra salut física, emocional, i social. També ha quedat demostrat que aquests efectes són desiguals i que, un cop més, estan estretament relacionats amb els determinants socials de la salut. Tot això s'exposarà i es debatrà als congressos, així com les accions que s'impulsen per a donar-hi resposta i per caminar cap a l'encara molt llunyana equitat en salut.

Més enllà de la pandèmia, hi haurà espais per donar a conèixer les actuacions que desenvolupem des del món local per enfortir la salut i el benestar. També, per presentar accions

desplegades fora de l'àmbit concret de la salut –com, per exemple, les que es duen a terme en el marc de les relacions entre grups socials, la salut ambiental, l'educació o, fins i tot, l'urbanisme- però amb un impacte clar sobre l'estat de salut de les persones.

Congressos com aquests són un excel·lent punt de trobada per a professionals d'àmbits ben diversos que tenen en comú el fet d'intervenir en salut. Permeten intercanviar coneixements, i descobrir nous enfocaments i experiències. Alhora, són una magnífica oportunitat per establir sinergies, de fer xarxa per continuar avançant tant en la recerca com en la pràctica en promoció de la salut.

Tampoc hem d'oblidar que el fet que la seu sigui Girona, ens ajuda a consolidar la demarcació, com a referent en aquest camp; com a un territori centrat i decidit a millorar la salut i el benestar de la ciutadania.

Un tema a banda que no em vull deixar de mencionar-vos en aquest

editorial és la recent modificació dels Estatuts de Dipsalut. El Ple de la Diputació ha aprovat per unanimitat els canvis proposats; orientats a actualitzar la nostra norma bàsica segons l'evolució que ha viscut l'Organisme. S'ha modificat les competències (incorporant aquelles assumides des de l'última modificació) i s'hi ha inclòs els nous reptes sorgits, així com les adaptacions de caire organitzatiu necessàries. Amb aquesta renovació, posem èmfasi en la rellevància d'integrar les polítiques municipals de salut en tots els nivells i en la voluntat d'apostar per un model de salut social i sostenible.

* Els congressos estan organitzats per Dipsalut, la Càtedra de Promoció de la Salut de la Universitat de Girona, la Unió Internacional de Promoció de la Salut i Educació per a la Salut (IUHPE), el Grup de Treball Global en Salutogènesi de la IUHPE, el Centre de Salutogènesi de la Universitat de Zuric, i la Societat per a la Teoria i la Recerca en Salutogènesi (STARS).

Maria Puig i Ferrer
Presidenta de Dipsalut

Coordinació i redacció: servei de Difusió de Dipsalut

Fotografia: © Dipsalut

Disseny gràfic i maquetació: la Gràfica

Impressió: Impremta Pagès, amb criteris de responsabilitat ambiental

Dipòsit legal: GI-985-2010

Periodicitat: quadrimestral

Tiratge: 2.000 exemplars

DIPSALUT, Organisme de Salut Pública de la Diputació de Girona

Parc Científic i Tecnològic. Pic de Peguera, 15.

Edifici Jaume Casademont-17003-Girona. Tel. 972414720

info@dipsalut.cat.

Podeu consultar la política de protecció de dades de Dipsalut a: www.dipsalut.cat/politica-proteccio-dades.html

Aquesta revista està editada per Dipsalut i es distribueix gratuïtament a ajuntaments i entitats de la demarcació de Girona. Les vostres dades figuren a la nostra llista de distribució de La Revista. Us preguem que, en cas de no voler-lo rebre més, ens ho comuniquem a través del correu.

Dipsalut
Organisme de Salut Pública
de la **Diputació de Girona**

www.dipsalut.cat

Sol·licitud del programa d'educació per a la salut

Des d'aquest 5 de maig, és obert el període de sol·licitud del programa "Sigues tu: eines i actius per a la salut" per al curs 2021/22.

L'han de demanar els ajuntaments, per tal que es desenvolupi a les escoles i instituts del municipi que hagin comunicat la seva voluntat de participar-hi. El consistori ha d'indicar la relació de centres interessats en el programa i el nombre aproximat de grups i alumnes que el durien a terme.

Dipsalut donarà resposta a les peticions fins a esgotar el pressupost destinat a aquest servei. Tenen prioritat els centres que ja l'hagin implementat en cursos anteriors i els que presentin factors socioeconòmics desfavorables.

Les sol·licituds s'han de formalitzar abans del 23 de juliol.

Fotografia del programa Sigues tu. Escola Camins de Banyoles

Col·laboració amb els municipis enfront la Covid-19

Continuem donant suport als ajuntaments i lliurant material de protecció per a la prevenció de contagis.

Hem distribuït mascaretes, tests, guants, gel hidroalcohòlic i altres productes entre els ajuntaments, consells comarcals, entitats locals i també, centres sociosanitaris, com residències d'avis, de persones amb discapacitat o de salut mental.

A més, l'Organisme ha reorientat els seus serveis per donar resposta a les necessitats generades i assessorar els municipis en tot allò relacionat amb la pandèmia.

Els serveis i recursos específics que Dipsalut ofereix en aquest àmbit estan recollits al Directori Covid-19, disponible a la nostra pàgina web (dipsalut.cat). En aquest directori també hi podreu consultar informacions d'interès emeses per altres administracions.

Els estatuts de Dipsalut s'adapten a la seva evolució

El Ple de la Diputació de Girona n'ha aprovat, per unanimitat, la modificació.

L'adaptació s'havia fet necessària arran de l'evolució de l'Organisme en diversos àmbits: les competències d'actuació (atesa la incorporació de l'acció social), els nous reptes sorgits en salut pública, i l'increment d'accions relacionades amb l'atenció a les persones, la sostenibilitat i la transferència de coneixement. També, per recollir qüestions organitzatives.

Així doncs, els nous estatuts incorporen una actualització de les competències i els objectius; la posada al dia de la informació i la normativa; una adaptació de la regulació dels òrgans, les seves competències i el règim de recursos; i la redefinició del model organitzatiu i estratègic, així com del règim de recursos.

Amb aquesta nova modificació (l'última s'havia fet el 2015) es vol posar èmfasi en la rellevància d'integrar les polítiques municipals de salut en tots els nivells i en la voluntat d'apostar per l'anomenat "model de les 3 s": un model de salut social i sostenible.

Support econòmic per a entitats sense ànim de lucre

Oferim nombroses línies de subvencions dirigides a entitats no lucratives de la demarcació de Girona.

Entre elles, hi ha el suport econòmic per a accions de millora de les condicions de vida per a projectes de cooperació internacional, per a la inclusió de persones o col·lectius en situació de vulnerabilitat, per a garantir les necessitats bàsiques d'individus i famílies, per a formació d'adults, educació especial i per a centres d'acció social, per a la transferència de coneixement, per a projectes encarats a millorar els hàbits i estils de vida o per a actuacions per a l'acollida i inclusió social de joves en risc d'exclusió.

Podeu conèixer-les totes i consultar-ne les bases i convocatòries, accedint al nostre web, apartat "Subvencions/Support econòmic".

Fotografia d'una de les unitats mòbils del Servei local de Teleassistència

Projecte col·laboratiu per promoure el pensament crític

Dipsalut (amb el programa "Sigues tu"), la Fundació Vimar, el Museu del Suro i l'escola Carrilet de Palafrugell desenvolupem una iniciativa conjunta dirigida a promoure el sentit crític.

El projecte es val d'un material característic de la zona, el suro, per treballar el pensament crític en relació al concepte de "normalitat", les etiquetes i els prejudicis vers les altres persones.

S'inicia amb sessions per enfortir l'autoestima, el sentit crític i, alhora, potenciar la creativitat. Se'n fan tant amb l'alumnat de l'escola Carrilet, com amb els usuaris de la Fundació Vimar. També, en col·laboració amb el Museu del Suro, s'ha elaborat un vídeo introduint el tema. L'audiovisual compta amb un dels personatges ja ben coneguts per tots els que participen al "Sigues tu", el doctor Hopper, que ens proposa canviar determinades actituds, començant per la nostra "mirada".

Posteriorment, els escolars de 5è de primària i els usuaris del Servei de Teràpia Ocupacional Santa Cristina de Vimar reprendran el contacte que havien iniciat el darrer any i faran conjuntament un treball manual amb forma d'ull, utilitzant suro. Les creacions resultants s'exhibiran als carrers i altres espais del

Un instant de l'audiovisual realitzat per a aquest projecte (Sigues tu)

municipi de Palafrugell. A través de la singularitat de cadascuna, es vol mostrar que tots som únics, que tenim característiques ben diferents que, juntes, acaben sumant. Es vol transmetre la importància de mirar sense judicis ni etiquetes: "tot comença per la nostra mirada".

La iniciativa busca posar en qüestió els prejudicis i promoure el tipus de pensament que analitza i avalua

els raonaments i que no accepta les afirmacions d'altres directament com a certes, sense posar-les abans en qüestió. Per a fer-ho, es val del suro, un material que prové d'alzines sureres amb diferents noms i amb usos diversos, i que facilita el paral·lelisme amb les persones: amb el fet que totes som similars i alhora singulars; i que totes som necessàries, útils i valuoses.

Acollirem dos grans congressos internacionals de promoció de la salut

Es tracta de la conferència mundial de salutogènesi i de l'europea, de promoció de la salut. Es faran, en format virtual, entre el 15 i el 18 de juny. Dipsalut i la Càtedra de Promoció de la Salut els coorganitzem.

El primer congrés a dur-se a terme serà l'11a Conferència Europea, que tindrà lloc els dies 15 i 16 de juny amb el títol «Promoció de la salut: acció transformadora en una Europa canviant». L'esdeveniment té per objectiu compartir el treball en aquest àmbit impulsat per diferents organitzacions i alhora incentivar la creació de xarxes i l'intercanvi d'ide-

es i bones pràctiques. Una de les qüestions que s'hi abordaran és la manera com la promoció de la salut pot ajudar a afrontar els reptes que té Europa en l'actualitat.

El 17 i el 18 de juny es farà la 6a Conferència Internacional sobre Salutogènesi. Amb el lema «Avançar en la salutogènesi cap a soci-

etats pròspers», s'exposaran i es debatran enfocaments innovadors sobre aquesta qüestió. L'objectiu és desenvolupar la teoria i la recerca salutogènica, disciplina que cerca l'origen de la salut i estudia les formes de conservar-la. S'hi presentaran actuacions desplegades més enllà de l'àmbit concret de la salut, com per exemple algunes de les que

s'han dut a terme en el marc de les relacions entre grups socials, la salut ambiental, l'educació o, fins i tot, l'arquitectura.

Tots dos congressos, cadascun des de la seva perspectiva, portaran a debat les problemàtiques de salut i d'aspectes socials sorgits o agreujats arran de la pandèmia de la COVID-19, i exposaran accions per promocionar la salut enfocades a donar-hi resposta. Reuniran investigadors d'arreu del món, així com professionals i responsables de formular polítiques dirigides a aconseguir l'equitat en salut dins i entre països.

Coincidint amb les conferències, el 16 de juny s'ha previst un esdeveniment especial per celebrar el 70è

aniversari de la Unió Internacional de Promoció i Educació per a la Salut (UIPES).

Aquests congressos estan organitzats per Dipsalut, la Càtedra de Promoció de la Salut de la Universitat de Girona, la Unió Internacional de Promoció de la Salut i Educació per a la Salut (IUHPE), el Grup de Treball Global en Salutogènesi de la IUHPE, el Centre de Salutogènesi de la Universitat de Zuric, i la Societat per a la Teoria i la Recerca en Salutogènesi (STARS).

Fotografia de la reunió de treball preparant els Congressos, amb la presidenta de Dipsalut, la directora de la Càtedra i la cap de Promocio de la salut de Dipsalut

Les inscripcions estan obertes. Es poden formalitzar a www.iuhpeconferences21.com, des d'on també es pot accedir als programes dels congressos.

NOTÍCIES

Jornada tècnica sobre el mosquit tigre

S'ha dut a terme aquest 26 de març, en línia. Dirigida a tècnics i altre personal municipal responsable del control de l'insecte, ha servit per actualitzar coneixements i intercanviar experiències.

L'aparició de noves malalties, d'abast mundial, és un fet cada cop més freqüent. Algunes d'elles, com les arbovirosis (virus de Zika, dengue, febre groga, Chikungunya...), són transmises pel mosquit tigre. Per aquest motiu, el seu control ha esdevingut cada vegada més important. Minimitzar-ne la densitat i la dispersió, les molèsties que produeix a la població i, especialment, prevenir el risc que actui com a vector de malalties, són els objectius de l'estratègia comuna de control del mosquit tigre.

Les tècniques i eines per aconseguir-ho han anat evolucionant gràcies als coneixements i experiència adquirits amb el desenvolupament de programes com el de Suport a la Gestió dels Riscos Derivats de la Presència del Mosquit Tigre (*Aedes albopictus*). Precisament, per posar en comú les actualitzacions, des del Programa de Dipsalut s'organitzen sessions tècniques com la d'aquest mes de març.

La jornada "Mosquit Tigre. Actualització tècnica sobre la gestió i el control" ha anat dirigida als tècnics i res-

ponsables municipals encarregats del control de l'insecte. L'objectiu ha estat transmetre el coneixement actualitzat sobre la lluita contra el mosquit tigre i millorar l'efectivitat de les accions de control als municipis de la demarcació. Alhora, s'ha propiciat la participació i el diàleg, per afavorir l'intercanvi d'experiències entre els participants.

La sessió ha comptat amb Núria Busquets i Martí, investigadora de l'Institut de Recerca i Tecnologia agroalimentària- Centre de Recerca en Sanitat Animal (IRTA-CReSA) i experta en arbovirosis transmises per mosquits. També hi ha participat Ernest Pous i Ripoll, tècnic del Servei de Control de Mosquits de la Badia de Roses i Baix Ter, especialitzat en accions de prevenció i control. Hi han parlat de les principals arbovirosis transmises per mosquits, de la situació actual i de la incidència en la salut pública. També hi han exposat tant les eines de vigilància i prevenció per als municipis, com la informació actualitzada per poder minimitzar de manera efectiva el riscos per a la salut de les persones que suposen aquests insectes.

Detall de la presentació de Núria Busquets a la jornada tècnica del mosquit tigre

Cursos de salut pública i acció social

El programa de formació de Dipsalut d'aquest primer semestre inclou una trentena de cursos dels àmbits de la salut ambiental, la promoció de la salut i el benestar, l'acció social, i l'ús dels desfibril·ladors.

La proposta formativa incorpora novetats, com un curs de diversitat de gènere dirigit a càrrecs electes; un, sobre el dret a morir dignament; i una formació relacionada amb els serveis d'acolliment per a dones en situació de violència masclista i els seus fills i filles.

També inclou cursos ja del tot consolidats, com els de control de legionel·la, qualitat de l'aigua de consum humà, salubritat de les piscines o seguretat alimentària. Així com els cursos sobre primers auxilis psicològics, autoprotecció psicològica i intervenció psicològica d'urgència per a víctimes de violència sexual.

I tornem a proposar-ne dels àmbits de la promoció de la salut, l'atenció a les persones, el benestar i l'acció social, com els de prevenció de maltractament i abusos, igualtat de gènere, llenguatge inclusiu, com afrontar la discriminació LGTBI+ o els cursos enfocats a la gestió de les emocions en aquests temps tan difícils.

Els cursos són gratuïts per a l'alumnat i estan impartits per professionals experts en cadascuna de les matèries. Majoritàriament, es duen a terme en línia, degut a la situació actual per la pandèmia de la Covid-19.

Formació en suport vital bàsic i desfibril·ladors

Tornem a proposar cursos per aprendre a actuar en cas d'aturada cardiorespiratòria i per utilitzar idò-

Imatge d'un dels cursos de control de legionel·la

niament els desfibril·ladors externs.

N'oferim tres tipus: la formació reglada (per als usuaris intensius no sanitaris com, per exemple, policies locals); els cursos de renovació, per a aquests mateixos usuaris; i, finalment, formació més bàsica, dirigida a la ciutadania en general.

Aquests darrers cursos, de només 4 hores de durada, transmeten els coneixements necessaris per poder aplicar els protocols de suport vital bàsic i per utilitzar idòniament els desfibril·ladors d'ús públic implantats arreu de la demarcació amb el programa "Girona, territori cardioprotigit". Van adreçats a totes aquelles persones, sense formació sanitària, interessades a aprendre a actuar en cas d'aturada cardíaca. La formació es proposa familiaritzar els alumnes amb aquests aparells.

També procura que s'adquireixin els coneixements i les habilitats necessàries per ser capaços d'afrontar amb diligència situacions d'aquest tipus.*

En total, aquest primer semestre, s'ha programat 26 cursos dirigits a la població en general. Se'n faran, des del març fins al juny, a la ciutat de Girona, a La Jonquera, Platja d'Aro, La Bisbal d'Empordà, Celrà, Sant Hilari Sacalm i Santa Coloma de Farners.

*Cal recordar que, en cas de necessitat, qualsevol persona pot fer servir els desfibril·ladors, sense haver cursat formació prèvia (ja que són automàtics -monitoritzen la víctima i decideixen si és convenient administrar la descàrrega- i molt senzills d'utilitzar -només cal seguir les instruccions de veu que donen-). No obstant, des de Dipsalut oferim aquests cursos per tal que tothom qui ho desitgi pugui habitar-se a aquests aparells i perdre la por a utilitzar-los.

Donem suport als municipis per a polítiques d'igualtat de gènere i diversitat sexual

IMPULSEM LA TEVA SALUT

dipsalut.cat

Garantir la salubritat de piscines i platges

Un estiu més, els programes per a la salubritat de les platges i les piscines d'ús públic inclouran l'assessorament als municipis en relació a les mesures de prevenció de la Covid-19.

Analitzem les condicions sanitàries de les **piscines** d'ús públic que sol·licita cada ajuntament a través de dos programes: el de *Suport a la Gestió de la Salubritat de les Piscines d'Ús públic de Titularitat i/o de Gestió Municipal* i el d'*Avaluació de la Salubritat de les Piscines d'Ús Públic*.

Als controls habituals pel que fa a la qualitat de l'aigua, la neteja i manteniment de les instal·lacions, l'emmagatzematge de productes químics, el servei de socorrisme i altres qüestions, aquest 2020 s'hi va sumar el suport als ajuntaments pel que fa a les mesures de prevenció de contagis de la Covid-19, així com la revisió del compliment d'aquests requisits.

Entre aquests requeriments, hi ha el control d'accés a la instal·lació i de l'aforament, informar adequadament els usuaris de les pautes de prevenció, que es compleixin les limitacions pel que fa vestuaris i altres espais comuns, que es disposi d'un protocol de neteja i desinfecció que respongui a la situació actual i que es facin els controls de

Imatge d'una de les accions d'avaluació de la qualitat de l'aigua de les piscines d'ús públic

desinfectant a l'aigua amb la freqüència marcada. Cal recordar que en el cas de les piscines municipals (a més d'analitzar-ne les condicions i recomanar accions correctores) Dipsalut dona suport continu per al seu bon manteniment. Dissenyem els plans de gestió i autocontrol adaptats a les peculiaritats de cada equipament i en fem el seguiment.

Pel que fa a les **platges**, desenvolupem el *Programa de Suport a la Gestió de la Salubritat de les Platges*. Es realitzen les accions de prevenció del bacteri legionella tant a dutxes com a rentapeus i s'avalua l'estat

sanitari de les sorres (a través de la presa de mostres i controls microbiològics en diferents zones). Si es detecten riscos per a la salut de les persones, se n'informa urgentment l'ajuntament i es recomanen mesures correctores. Aquest programa també ha incorporat canvis des que es va declarar la pandèmia, com l'assessorament als ajuntaments en relació a les recomanacions per a la prevenció de contagis.

Els tres programes també inclouen el lliurament de cartells i altres materials divulgatius adreçats als usuaris.

Col·laboració amb altres serveis d'atenció psicològica

L'equip de psicòlegs de Dipsalut i el del Centre d'Urgències i Emergències Socials de Barcelona (CUESB) treballen plegats per donar continuïtat a les atencions iniciades a un o altre territori.

Recentment, també han començat a intercanviar metodologia, a dissenyar un pla comú de formació i a proporcionar-se recolzament entre ells.

Els dos equips col·laboren en el marc del conveni vigent entre l'Insti-

tut Municipal de Serveis Socials de Barcelona i Dipsalut.

L'objectiu del mateix és garantir el traspàs i la continuïtat de les atencions psicosocials iniciades a un o altre territori. Per exemple, que el Servei d'Emergències Psicolò-

Fotografia d'arxiu del Servei d'Emergències Psicològiques

giques de Dipsalut atengui de manera immediata una persona resident a l'àrea de Barcelona que hagi patit un esdeveniment traumàtic a la nostra demarcació i que, posteriorment, el CUESB pugui continuar la intervenció, obtenint tota la infor-

Fotografia d'arxiu del Servei d'Emergències Psicològiques

mació necessària per a fer-ho. I, és clar, a la inversa.

A banda, el conveni de col·laboració també preveu l'intercanvi de metodologia entre els dos serveis, un pla comú de formació i el suport interequips.

El Servei d'Emergències Psicològiques i el Centre d'Urgències i Emer-

gències Socials de Barcelona coincideixen en la prestació de primers auxilis psicològics especialitzats a víctimes de situacions d'alt potencial traumàtic. L'objectiu d'aquesta atenció psicològica d'urgència és minimitzar els danys emocionals causats pels fets i prevenir patologies postraumàtiques.

Cal recordar que el servei de Dipsalut també està coordinat, per evitar duplicitats, amb altres dispositius que intervenen en aquest àmbit, com els Equips de Resposta Immediata en Emergències de la Creu Roja i el Sistema d'Emergències Mèdiques (SEM).

NOTÍCIES

Programa de suport emocional a joves que han migrat sols

El duu a terme l'associació Ranura, amb el suport econòmic de Dipsalut i del Consell Comarcal de l'Alt Empordà

Imatge de recurs de l'Associació Ranura

L'entitat proporciona teràpia emocional als joves de la comarca que viuen en pisos i centres tutelats per la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència. El servei s'ofereix en un espai de la ciutat de Figueres. Allà hi troben un punt de trobada on se'ls anima a expressar les pors, preocupacions i traumes derivats del difícil procés migratori que han hagut d'afrontar.

Les terapeutes acompanyen de manera individual, i en grup, nois i noies que voluntàriament volen rebre aquest servei. Expliquen que acostumen a presentar quadres d'ansietat i un estat de preocupació constant que els impedeix realitzar

amb normalitat fins i tot les tasques més quotidianes. La falta de contacte amb la família, la frustració en veure que l'objectiu del procés migratori no es compleix o els conflictes passats, els provoquen un important malestar. Amb la iniciativa, faciliten que puguin canalitzar-lo adequadament i procuren cobrir part de les necessitats emocionals d'aquests joves.

El projecte és un dels subvencionats a través de la línia de suport econòmic per a l'acollida i la inclusió social de joves en risc d'exclusió. Va adreçada a ajuntaments, consells comarcals, ens dependents i entitats sense ànim de lucre de la demarcació de Girona.

El compromís social i mediambiental en la contractació de Dipsalut

(article de David Álvarez Carreño, cap de l'Àrea de Serveis Jurídics, Econòmics i d'Organització de Dipsalut)

Les administracions públiques tenen la responsabilitat d'impulsar amb les seves polítiques un món més just i sostenible i per aquest motiu a la normativa cada cop hi ha més eines que faciliten la consecució d'aquest objectiu

En el cas de la contractació pública, amb la llei 9/2017, sembla que la dimensió social i mediambiental es consolida i arriba al seu punt de maduresa, després lleis varies en les que ja s'introduïa, però de forma més genèrica.

Un exemple clar d'aquesta consolidació és que el mateix article 1 de la norma esmentada obliga a incorporar de forma transversal i preceptiva criteris socials i mediambientals, en tota contractació pública, sempre que tinguin relació amb l'objecte del contracte.

Pel que fa a Dipsalut, un organisme com el nostre té diferents possibilitats per introduir clàusules a la seva contractació que permetin adquirir productes i serveis més sostenibles i socialment justos.

Un primer estadi és en la tria dels productes i serveis i la seva configuració, ja sigui mitjançant un contracte menor o a través d'una licitació.

Alguns exemples reals aplicats a la nostra contractació menor són:

1. Compra de bicicletes elèctriques en comptes de cotxes o motos
2. Instal·lació d'aparells de clima eficients energèticament
3. Instal·lació de plaques led per substitució de fluorescents
4. Neteja de vehicles a un centre especial de treball
5. Compra de mobiliari altament reciclable o amb un percentatge de materials reciclats.
6. Compra de paper i material d'oficina més sostenible

En el cas de licitacions tenim els següents exemples:

7. Contractació del servei de vigilància amb una empresa d'inserció
8. Contractació del servei de neteja amb productes més respectuosos amb el medi ambient
9. Arrendament i compra de vehicles híbrids

Un segon moment és en la fixació de la solvència de les empreses que contractem. En aquest cas el més usual és demanar la disposició de normes ISO com la 14.001 o la certificació EMAS, que acrediten les polítiques de gestió mediambiental de les empreses.

En tercer lloc a una part important de licitacions s'incorpora algun criteri de valoració relacionat amb la sostenibilitat o l'àmbit social. Alguns exemples són:

10. El servei de realització de les entrevistes domiciliàries als participants de l'estudi maduresa i envelliment satisfactori a Girona –estudi MESGI50-, on es va valorar l'estabilitat del personal que havia d'executar el contracte. I, pel que fa al material físic, es va valorar que aquest fos produït per una ONG, que l'encartament i distribució fos fet per empreses d'inserció o l'acreditació d'eco-etiquetes.
11. El Servei local de Teleassistència, on es va valorar que els vehicles emetin menys emissions de CO2 i NOX per quilòmetre segons dades declarades pel fabricant.
12. El subministrament de materials pel programa "Sigues tu", que valorava aspectes com la utilització de paper i altres materials amb respecte al medi ambient o que disposin

d'etiquetes ecològiques, que els processos de producció fossin lliures de productes químics o promoguessin l'estalvi d'aigua i d'energia, o que es fes una gestió responsable dels residus produïts.

13. El contracte d'impressions que preveia l'avaluació d'aspectes mediambientals en el procés productiu, disposició de materials amb millors característiques des d'un punt de vista mediambiental i tractament dels residus generats.

Per últim les condicions especials d'execució del contracte poden també incloure aspectes socials i mediambientals, com per exemple:

14. La incorporació de la perspectiva de gènere al Pla de prevenció de riscos laborals.
15. La utilització de paper reciclat durant l'execució del contracte.
16. La substitució de maquinària amb alimentació elèctrica sempre que sigui possible per models energèticament més eficients.
17. Mantenir durant la vigència del contracte, les condicions laborals i socials de les persones treballadores empleades per a l'execució del contracte fixades en el moment de presentar l'oferta, segons el conveni sectorial corresponent.

L'Organisme té el repte de seguir revisant la seva estratègia per tal que les contractacions permetin obtenir subministraments i serveis el màxim de respectuosos amb la sostenibilitat i amb l'àmbit social, i d'incorporar àmpliament la dimensió dels Objectius de Desenvolupament Sostenible a la contractació.

Salut laboral. Igualtat i Dona

(El dret a la salut III. Article de Mònica Ricou i Casal, doctorand i professora associada de l'Àrea de Dret del Treball i Seguretat Social. Universitat de Girona)

El 8 de març commemoràvem el Dia internacional de les dones, i el 28 d'abril, el de la seguretat i la salut a la feina. Relacionant aquestes dues dates, dediquem unes paraules a la salut laboral de les dones.

És imprescindible mirar la salut, el dret a la salut, amb perspectiva de gènere. El dret espanyol té com a marc legislatiu la Llei orgànica d'igualtat efectiva entre homes i dones (LO3/2007). Catalunya ha regulat a través de la Llei 17/2015 de 21 de juliol, d'igualtat efectiva home-dona.

La invisibilitat i discriminació que històricament pateix la dona s'explica per l'androcentrisme que atribueix a l'home la representació de la humanitat sencera. Dins les ciències de la salut això ha comportat, per exemple, que els estudis s'hagin enfocats tradicionalment i exclusivament des de la perspectiva masculina.

La dona ha estat un "objecte singular" dins la medicina masculina, que

és la considerada normal. Els canvis biològics com la menstruació, part, menopausia són considerats l'arrel de la histèria, la melancolia... el sexe dèbil que necessita la tutela masculina.

I AL MÓN LABORAL...

Inicialment la salut laboral en relació a la dona només es tenia en compte per ajudar a la reproducció i per fomentar la creació d'una família obrera modèlica. Sense anar més lluny, la Llei de Prevenció de Riscos Laborals (Llei 31/1995) de 8 de novembre també seguia aquesta línia, fins que es va modificar l'any 2007.

Conseqüència d'aquest precepte va ser la modificació de l'art.21 de la

Llei 14/1986 de 25 d'abril, General de Sanitat. Uns anys més tard, a la Llei 36/2011, l'art.32 recull la definició àmplia de salut establerta per l'Organització Mundial de la Salut. Aquest ens i l'Organització Internacional del Treball havien recomanat "... col·locar el treballador i la treballadora en un lloc de feina d'acord amb les seves aptituds fisiològiques i psicològiques i, en resum, adaptar el treball a la persona i la persona al seu treball".

La incorporació de les dones al món laboral es considera un dels fenòmens sociodemogràfics més importants del segle XX. S'ha de tenir en compte que, per a que hi hagi igualtat en la salut laboral, primer hi haurà d'haver igualtat en l'ocupació. Hi ha activitats fortament femininitzades, per la segregació per sexes

Imatge extreta de banc d'imatges

Imatge extreta de banc d'imatges

del mercat de treball: personal del servei de la llar, activitats sanitàries, serveis socials, confecció, comerç minorista...activitats que s'han entès com a pròpies de les dones, per ser una perllongació externa de les de l'àmbit domèstic. Característiques comunes d'aquestes feines tradicionalment realitzades per les dones? monotonia, exigència de precisió, manteniment de postures forçades, escassa qualificació, poca o nul·la participació en els procediments de presa de decisions...Els efectes d'aquests riscos constitueixen una progressiva pèrdua de salut. Per contra, a les feines atribuïdes tradicionalment només als homes, la pèrdua de salut típica és la immediata, el que s'acostuma a considerar un clar accident laboral.

La doble presència de la dona a les feines assalariades o visibles i en el treball domèstic i invisible produeix una càrrega excessiva que esdevé un risc social important. També queda afectada la salut en casos per raó de gènere, o d'assetjament sexual; encara més acusats en determinats col·lectius, com les dones que han migrat. Tot plegat, perjudica la salut en un concepte ampli. La discriminació salarial de les dones, l'accés a les feines remunerades, la promoció professional (sostre de vidre)..., totes, són formes de violència i atempten a la salut i el benestar de les dones.

La major part de discriminacions venen per ser mares. Ser mare penalitza en el mercat laboral; fet que es pot considerar un altre tipus de violència estructural, en obligar a escollir entre la vida familiar i la laboral.

Hi ha un altra violència, amb la forma del que s'anomena micromasclismes: ús continuat de llenguatge masculista, ignorar l'opinió de les dones en les reunions, absència en els llocs de treball de presa de decisions...Pràctiques que també resulten perjudicials pel benestar de les dones a la feina, així com ho són altres formes més greus de maltractament en aquest àmbit.

I DURANT LA PANDÈMIA...

La salut de la dona en el món laboral s'ha agreujat. N'exposem alguns motius:

1. Increment de la càrrega de treball sanitari i de serveis essencials: les dones representen el 70% del personal sanitari a tot el món i són majoria en sectors com el comerç d'alimentació, serveis de neteja hospitalària i de residències..., que són essencials pel manteniment de la població.
2. Tasques de cura: continuen realitzant la major part del treball domèstic i de cura de perso-

nes depenents; assumint una major càrrega mental. Moltes dones es veuen abocades a deixar feines remunerades per fer front a aquestes tasques.

3. Les dones pateixen més precarietat i pobresa laboral. I alguns dels sectors més afectats per l'actual crisi - com el comerç, turisme i hostaleria- estan altament feminitzats.
4. Augment del risc de violència de gènere, especialment en els moments de confinament i arran d'alguns canvis d'usos, com el teletreball, i la dificultat d'accedir a les xarxes de suport.

Diguem en veu alta que, per superar aquesta crisi, necessitem de tot el talent per igual...Anhelada igualtat...

finalitzo amb una frase de la jutgesa Ruth Bander Ginsburg, que ens va deixar justament l'any passat, una gran referent per la igualtat de drets i oportunitats.

"Les dones només tindran igualtat real quan els homes comparteixen amb elles la responsabilitat de criar a la següent generació".

Sigues tu, en família

Oferim als centres de primària que desenvolupen el “Sigues tu”, el programa complementari d'accions per a famílies. Amb el format de tallers dirigits a pares, mares o altres tutors, es proposen estratègies de criança positiva i per a la millora del clima familiar.

Fa set anys, Dipsalut va començar a desenvolupar el “Sigues tu, eines i actius per a la salut”, dissenyat per entrenar les habilitats per a la vida i per promoure estils de vida saludables entre infants, adolescents i joves. Des de llavors, el programa d'educació per a la salut, es duu a terme continuadament a escoles, instituts i altres centres educatius de la demarcació de Girona; prioritzant els d'alta

complexitat. Se n'encarrega l'equip tècnic de l'Organisme i el professorat de cada centre, amb la col·laboració de nombroses entitats de cada territori.

“El “Sigues tu, en família” està basat en evidència científica, d'eficàcia i resultats contrastats”

Perquè aquesta feina que es va fent a les aules continuï a casa, el “Sigues tu” s'ha anat dotant de mecanismes per arribar i implicar les famílies. Aquestes eines han esdevingut tot un pla estructurat d'accions: l'anomenat “Sigues tu en família”. Amb un petit grup de centres i municipis, aquest pla s'ha estat testant per tal de perfeccionar-lo i donar-li la seva forma definitiva. Un cop finalitzada la fase pilot, a partir d'aquest 2021, s'ofereix a totes les escoles i municipis col·laboradors.

Fotografies del programa Sigues tu. Escola Camins de Banyoles

Millorar la relació amb els fills i filles

Amb el format de tallers (que, de moment, es fan en línia donada l'actual situació sanitària), el “Sigues tu en família” proporciona eines i recursos per desenvolupar una estratègia de criança positiva*, millorar la relació amb els fills, i promoure una convivència familiar harmoniosa. Tot plegat, de manera molt vinculada a l'entrenament de les habilitats per a la vida i promoció d'hàbits saludables que es fa als centres educatius, amb el “Sigues tu”.

“La criança positiva posa l'interès superior de l'infant per davant de l'interès personal de l'adult i reconeix els infants com a ciutadans actius”

La proposta es concreta en sis o set sessions, d'aproximadament dues hores cadascuna. La periodicitat d'aquests tallers pot ser setmanal o quinzenal. Per a facilitar la participació, s'ofereixen en diferents dies i franges horàries. Per planificar-ho, es treballa estretament amb les associacions de mares i pares, i amb les direccions dels centres educatius. Això també permet adaptar les sessions a cada realitat.

Les tècniques encarregades d'implementar el "Sigues tu en família" detallen els objectius del pla: Es busca facilitar que pares i mares adquireixin eines i estratègies personals, emocionals i educatives que els permetin la construcció de dinàmiques i relacions familiars positives i el desenvolupament d'habilitats parentals adequades. Es tracta de treballar per al benestar dels infants, adolescents i joves i, per a això, cal acompanyar la família. Subratllen, també, la importància de l'etapa infantil per al desenvolupament de les persones i per poder gaudir, posteriorment, d'una vida saludable i plena.

El "Sigues tu en família" es proposa, doncs, donar eines a pares, mares i altres tutors per aprendre a gestionar els conflictes de manera positiva, per saber escoltar i dialogar, per comprendre el comportament propi i el dels altres, per marcar normes i límits de manera respectuosa, per estimular l'autonomia i l'autoestima dels infants i per millorar la convivència familiar.

Per saber-ne més:
www.siguestu.cat

*La criança positiva es basa en establir i enfortir els vincles afectius familiars; proveir els fills d'un entorn estructurat que els aporti orientació i supervisió (valors, normes, lí-

mits...); estimular i recolzar el seu aprenentatge, dins i fora de l'escola, per fomentar el desenvolupament de les seves capacitats; no emprar càstigs físics ni degradants; reconèixer el valor dels infants i adolescents; mostrar-los interès real pel seu món; i tenir en compte els seus punts de vista. Tracta, doncs, d'exercir un control basat en una autoritat legitimada en l'afecte, el suport, la comunicació, l'acompanyament i la implicació en la vida quotidiana dels fills i filles.

Envel·lir de manera activa i saludable

Per aconseguir-ho, ens cal mantenir uns bons hàbits d'alimentació i activitat física. Però tampoc podem deixar de banda altres aspectes com les relacions socials

L'Organització Mundial de la Salut defineix l'envel·liment saludable com "el procés pel qual s'optimitzen les oportunitats de benestar físic, social i mental durant tota la vida, amb l'objectiu d'ampliar l'esperança de vida saludable, la productivitat i la qualitat de vida a la vellesa".

És evident que no totes les persones envellim de la mateixa manera i que fer-ho amb més o menys qualitat de vida depèn de nombrosos factors com, és clar, les condicions socioeconòmiques, les ambientals... Però, també és ben cert que hi ha pautes que poden servir-nos a tots i cadascun de nosaltres.

De manera general, els experts en aquest àmbit afirmen que és bàsic fomentar els estils de vida saludables per poder gaudir d'aquesta última etapa de la vida de forma autònoma i feliç. En aquest sentit, proposen cinc pilars per a un envelliment saludable:

Activitat física

És un factor protector contra molts tipus de malalties i dolències. Pot ser tan senzill com caminar entre 30 i 60 minuts cada dia i adaptar aquesta activitat a les condicions de cada persona. També podem aprofitar les oportunitats que hi ha al nostre municipi per practicar-ne com, per exemple, les sessions de dinamització del programa de Parcs Urbans de Salut i Xarxes d'Itineraris Saludables. La pràctica d'activitat moderada i habitual, ens permetrà millorar notablement tant la condició física com l'estat d'ànim. I, si a més, triem fer-ho a l'aire lliure i en bona companyia, multipliquem aquests beneficis.

Alimentació saludable

Està demostrat que una tercera part de les malalties cròniques estan relacionades amb una alimentació inadequada. Cal retornar a la dieta mediterrània, que aporta aliments com llegums, peix, oli d'oliva, cereals, fruites i verdures, que són un bon patró alimentari per a totes les edats. Per exemple, els fruits secs i el peix blau aporten greixos saludables per a l'activitat cardíaca, fonamentals en aquesta etapa de la vida. També cal controlar les racions i evitar qualse-

Fotografia d'arxius d'una dinamització del programa de Parcs i Xarxes

vol excés. És important no oblidar-se de beure diàriament cap un litre i mig d'aigua al dia (les infusions o brous ens hi ajudaran) i restringir el consum d'alcohol.

Salut física i mental

Es recomana controlar periòdicament els nivells de colesterol i glucosa, mesurar-nos la pressió arterial i no faltar a aquells controls periòdics que els professionals sanitaris ens hagin fixat segons el nostre estat de salut. També és important utilitzar adequadament els medicaments. Mai se n'ha d'abusar ni automedicar-se.

Mantenir activa la nostra ment és clau. Ho podem fer a través d'ocupacions i aficions diverses i també amb exercicis específics, com els d'estimulació cognitiva, de memòria... Exercitar la nostra ment contribueix a que el cervell sigui més resistent, tant al procés d'envel·liment com a les alteracions que produeixen malalties com l'Alzheimer.

Òbviament, tampoc podem menysprear la importància d'unes bones pautes de son, així com d'higiene i cura tant personal com del nostre entorn.

Seguretat

Una de les principals causes de lesions greus i fins i tot de mort en gent gran són les caigudes. Per tant, cal prendre les mesures de seguretat necessàries. Per exemple, s'ha d'evi-

tar escales poc il·luminades o en mal estat, terres lliscants, fils de telèfon per terra... Altres qüestions, com el bon estat i ús de les estufes també són clau. En aquest sentit, és important recordar que les persones grans que viuen soles poden accedir a serveis de gran ajuda en aquest àmbit, com la teleassistència pública.

Relacions socials

Les relacions amb els altres són de vital importància per tenir una bona salut tant física com mental. Per aquest motiu, convé participar en activitats de la comunitat i passar estones d'oci amb amics o família. És evident que la situació actual, tan marcada per la Covid-19, ho dificulta enormement. Però podem trobar formes de sentir-nos més a prop dels altres, sigui utilitzant les noves tecnologies, trobant-nos a l'exterior, quedant amb el grup bombolla, conversant per telèfon... Cal evitar l'aïllament no desitjat i continuar relacionant-nos en la mesura que, prudentment, ho puguem fer.

Segons recullen les anteriors enquestes sobre gent gran del Ministeri de Sanitat i Política Social, 6 de cada 10 persones inicien activitats noves a partir de la jubilació. Això ens demostra que la vellesa pot ser una oportunitat d'iniciar projectes, de desenvolupar habilitats que no havíem treballat gaire fins aquesta etapa i, en definitiva, de millorar la nostra vida i la dels altres.

Reunions al territori

La presidenta de Dipsalut, Maria Puig i Ferrer, i la gerent de l'Organisme, Sílvia Oliveras i Casadellà, han reiniciat les visites al territori per a realitzar el seguiment dels programes que Dipsalut desenvolupa conjuntament amb els ajuntaments, conèixer-ne altres necessitats, i parlar sobre noves vies de col·laboració.

Aquest passat 26 de març s'han desplaçat fins la comarca de la Selva, concretament, a Riells i Viabrea, i a Hostalric. A Riells, han parlat amb l'alcalde i altres representants municipals sobre la incidència del pla de prevenció de les addiccions que es desenvolupa al Baix Montseny (programa El Tritó). A Hostalric, la reunió amb alcaldia, s'ha centrat en la situació actual de les aigües de consum humà al municipi i en la iniciativa pionera de cultura emocional pública "Viles pel benestar".

Paral·lelament, es continuen duent a terme les reunions en línia. Aquest passat 19 de març, la trobada ha estat amb la regidora i responsables tècnics de la secció de Benestar i Família de l'Ajuntament de Lloret de Mar. En la sessió, s'ha parlat del Servei local de Teleassistència i altres programes de l'àmbit de l'acció social en què els dos ens treballen plegats.

Fotografia de la visita a Riells i Viabrea. Autoria P. Duran DdGi

Commemoració del Dia Internacional de les Dones

Des del Programa de suport tècnic per a polítiques d'igualtat, s'ha recopilat i ajudat a dissenyar i difondre les accions organitzades des del món local.

L'acord assolit amb la companyia elèctrica preveu que es condoni el deute acumulat de 35.518 famílies vulnerables des del 2015, quan va entrar en vigor la Llei 24/2015 de mesures urgents per afrontar l'emergència en l'àmbit de l'habitatge i la pobresa energètica. En total, 38.793.524 euros. Endesa en pagarà 28,1 milions i la Generalitat i les altres administracions, entre les quals, la Diputació de Girona-, els 10,6 milions restants.

El president de la Diputació, Miquel Noguer, ha assegurat que «sempre hem considerat aquesta problemàtica com una prioritat i, per això, hi estem actuant des de fa temps a través de Dipsalut i del Servei d'Habitatge». L'Organisme de Salut Pública ha format part de les taules de treball per a l'assoliment de l'acord.

El pacte subscrit suposa la regulació, per primera vegada, de l'aplicació de la Llei 24/2015, que impedeix la interrupció dels subministraments energètics a les famílies vulnerables. En aquest sentit, no només ha de servir per solucionar aquest deute acumulat, sinó també per protegir-los els drets de cara al futur i oferir seguretat jurídica als ens locals.

Acte de commemoració del Dia Internacional de les Dones

Premis Liberpress i Bonastruc ça Porta

Hem participat als actes de lliurament dels Premis Bonastruc ça Porta, que atorga el Col·legi Oficial de Metges de Girona.

Els principals reconeixements han estat per als metges i metgesses hospitalaris, els professionals d'atenció primària i altres col·lectius de sanitaris, per la seva lluita contra la Covid-19.

Uns altres guardons, els Liberpress, de la Diputació de Girona, també han homenatjat els col·lectius implicats en la gestió de la pandèmia, com els treballadors de neteja o de cura a la gent gran.

Una imatge de l'acte de lliurament dels premis Bonastruc ça Porta

Paolo Contu, vicepresident europeu de la IUHPE

“Cal un paper més fort dels professionals de promoció de la salut en comunicació, per reorientar-la des del paternalisme cap a l’empoderament”

Parlem amb el copresident de la 11a Conferència Europea de Promoció de la Salut, que durem a terme al juny. Contu és també el vicepresident europeu de la International Union for Health Promotion and Education (IUHPE). Es tracta d’una organització de referència a nivell mundial, que treballa per la millora de la salut i el benestar de les persones a través de l’educació, l’acció comunitària i el desenvolupament de polítiques públiques saludables

La pandèmia ens està capgirant les vides, però a uns més que a altres...

El problema de l’equitat és fonamental: és ben clar que els que tenen uns ingressos segurs cada mes (empleats, jubilats...) o, també, els estudiants que tenen una bona connexió i una casa gran, han viscut i viuen l’experiència de manera molt diferent. Això afecta molt la cohesió social, amb conflictes entre els “garantits” –els que tenen les necessitats més bàsiques cobertes- que ho volen tancar tot, i els “sense renda”, que necessiten treballar.

Com pot ajudar-nos la promoció de la salut a avançar cap a l’equitat?

Entres els instruments més forts de la promoció de la salut hi ha l’“empoderament” i la “literacia”*, que capaciten les persones per gestionar la seva vida amb el virus sense dependre massa de les indicacions de les autoritats, que no poden conèixer totes les situacions. Crec que hi ha la necessitat d’un paper més fort dels professionals de promoció de la salut en comunicació, per reorientar-la des del paternalisme cap a l’empoderament.

Ens pot posar algun exemple concret; algun programa o actuació que conegui bé de l’àmbit de la promoció de la salut?

El cert és que, en aquest període, hem tingut menys contactes i el meu coneixement de programes impulsats des de diferents àmbits és menor que en altres moments. No obstant, considero que algunes activitats de proximitat, “de barri”, han tingut un paper ben important. També, reorientar programes de salut a la nova situació (com s’ha fet, per exemple, amb les sessions en grup d’exercici físic). Pel que fa a l’empodera-

ment crec que s’ha treballat menys; que ho hem d’impulsar, desenvolupar.

Com la promoció de la salut pot ajudar a afrontar els reptes que tenim en l’actualitat és un dels temes principals de la 11a Conferència Europea de Promoció de la Salut. Juntament amb aquest congrés, al juny, també acollirem la 6a Conferència Mundial de Salutogènesi. Què ens aportaran aquests esdeveniments?

És important tenir l’oportunitat de conèixer i discutir actuacions i idees, després de més d’un any de “confinament”.

Cal remarcar que les conferències de promoció de la salut abordaran diferents reptes; no seran només sobre la Covid, sinó sobre el desenvolupament d’aquesta disciplina en un món en el que hi ha més problemes, a més de la pandèmia. Ens ajudarà a no oblidar-nos que equitat, coneixement, vida activa, nutrició saludable, medi ambient...són sempre el nucli de treball de la promoció de la salut i que han agafat encara més importància que abans.

La conferència mundial permetrà connectar directament amb la visió de la salutogènesi del sentit de la vida i de la capacitat dels individus i les comunitats de mobilitzar els recursos que tenen a l’abast per realitzar els seus projectes de vida. Ens ajudarà a construir eines per transformar la societat.

*“literacia”: capacitat de seleccionar i utilitzar la informació necessària transmesa per diferents tipus de comunicació i dins de diferents situacions de comunicació.

